

WPŁYW ZABURZEŃ MOWY NA ZACHOWANIE DZIECKA

Wiek przedszkolny jest tym etapem rozwoju dzieci, w którym mowa bogaci się i doskonalą zarówno pod względem treściowym, jak i formalnym¹. Pięciolatki, sześciolatki stopniowo wchodzi w kolejny etap rozwoju tj. od mowy sytuacyjnej do konkretno- wyobrażeniowej. Ich słownik zawiera od sześciu do siedmiu tysięcy wyrazów. Dzieci umieją tworzyć swobodne zdania dzięki znajomości kilkudziesięciu schematów składniowych, a także poprawnie artykułować większość głosek.

Według amerykańskiego badacza E.H. Lenneberga² rozwój językowy jest w systematyczny sposób skorelowany z rozwojem ruchowym i dojrzałościowymi rozwoju mózgu. Prawidłowy rozwój dziecka ma zatem istotne znaczenie dla funkcjonowania dziecka w grupie rówieśniczej, rodzinie, jest także warunkiem koniecznym rozpoczęcia skutecznej nauki czytania i pisania.

Zaburzenia rozwoju mowy i myślenia widoczne są w występujących wadach wymowy w interpretacji obrazków, rozumieniu historyjek obrazkowych, rozwiązywaniu zagadek i rebusów.

Mowa opóźniona, niedbała, cicha, krzykliwa lub wady wymowy to sygnały dla nauczyciela przedszkola do działań profilaktycznych i ewentualnej, pedagogicznej terapii mowy, niezależnie od logoterapii, w przypadku istniejących wad i zaburzeń.

Różnice w rozwoju sprawności językowej dzieci są ściśle powiązane z rozwojem sprawności umysłowej. Opanowując mowę, dzieci uczą się rozpoznawać i prawidłowo realizować strukturę fonetyczną języka, dokonywać analizy i syntezy wyrazów, poszerzając zasób leksykalny i opanowują reguły gramatyczne.

Przeprowadzone badania³ dotyczące rozwoju stosunków interpersonalnych podstawowym narzędziem komunikacji dziecka z otoczeniem społecznym. Mowa pełni więc bardzo ważną funkcję w procesie nawiązywania i utrzymywania interakcji społecznych. Kontakty, które zachodzą bez udziału mowy stają się mniej atrakcyjne i mniej funkcjonalne.

Wraz ze wzrostem czasu trwania interakcji słownych wzrasta poziom społecznego zachowania się dziecka. Tak więc dzieci zawierające dłużej trwające interakcje, w których różnym formom działania towarzyszy mowa charakteryzują się wyższym poziomem społecznego zachowania, natomiast te, które częściej stosują niewerbalne sposoby komunikowania się niższym poziomem rozwoju społecznego.

Wraz ze wzrostem liczby i czasu trwania interakcji odbywających się przy udziale mowy wzrasta pozycja jednostki w grupie rówieśniczej, tak więc popularność dziecka w grupie kolegów w dużym stopniu zależy od liczby nawiązywanych kontaktów słownych i od czasu trwania tych kontaktów. Dzieci, które zawierają z rówieśnikami więcej interakcji słownych i dłużej pozostają w tych interakcjach są częściej wybierane przez swoich kolegów jako atrakcyjni partnerzy wspólnych działań.

W okresie przedszkolnym dziecko wchodzi w grupę rówieśniczą, uczy się nawiązać i podtrzymywać kontakty społeczne z innymi dziećmi oraz podejmuje pierwsze próby współdziałania z innymi, które stopniowo doskonali. W ten sposób kształtują się u dzieci i utrwalają określone zachowania społeczne.

Nie wyrównane w porę niedobory rozwojowe, jakimi między innymi są wady mowy i wymowy wpływają niekorzystnie na zachowanie społeczne dziecka, jego pozycję w grupie rówieśniczej i popularność. Wady wymowy powodują początkowo wstyd, później niepokój, w końcu lęk przed mówieniem⁴.

Dzieci 6-cio letnie z wadami wymowy reagują już emocjonalnie na swoje wady, a reakcje te leżą u podłoża niemal wszystkich zaburzeń nerwicowych. Dziecko z wadą mowy i wymowy ma lęk przed mówieniem (logofobia). Zlikwidowanie przyczyn tych zaburzeń wywoła u dziecka poczucie bezpieczeństwa. To działanie ma wielkie znaczenie psychoterapeutyczne, realizować je powinni nauczyciele przedszkoli, nauczania początkowego oraz logopedzi i rodzice.

Osobiste niepowodzenia wynikające np. z wady wymowy powodują wykształcenie się cechy bierności, która niesłusznie jest traktowana przez niektórych jako lenistwo. Dzieci wrażliwe, o mniej odpornym systemie nerwowym, przeżywają stałe uczucie niepokoju związane z przewidywanymi trudnościami, co może doprowadzić do stanów lękowych. Ciągłe poczucie "Ja tego nie umiem powiedzieć, nie potrafię" utrwała stany lękowe. Tu często biorą swój początek niepowodzenia w szkole. Okazuje się, że znaczny procent dzieci, które w wieku szkolnym mają trudności z nauką czytania i pisania z powodu obniżenia poziomu analizy, syntezy słuchowej, wykazuje zaburzenia w rozwoju mowy już we wczesnym dzieciństwie. Pierwszym sygnałem jest zwykle opóźniony rozwój mowy. Dzieci, u których stwierdzamy w wieku szkolnym zaburzenia w zakresie analizy i syntezy słuchowej zaczynały zwykle mówić z opóźnieniem. Opóźnienie to dotyczyło czasu pojawienia

się pierwszych słów, zdań, jak i pełnego tempa ich przyrostu. W wieku przedszkolnym większość z tych dzieci wykazuje poważne zaburzenia artykulacyjne, spieszczą mowę. Dzieci z nasilonymi objawami niedokształcenia mowy wymagają ćwiczeń i korekty już przed pierwszym rokiem życia. Długo utrzymujące się zniekształcenia mowy, nieprawidłowości w budowie zdań są często przejawem zaburzeń analizy i syntezy słuchowej, co będzie miało skutki przy nauce czytania i pisania.

Jest rzeczą powszechnie znaną, że dzieci wadliwie mówiące źle piszą i nieprawidłowo czytają. Wynika stąd wniosek o konieczności likwidacji wszelkich zaburzeń mowy przed rozpoczęciem nauki szkolnej. W przeciwnym razie dziecko będzie tak pisało, jak mówi.

opracowała : mgr ZDZISŁAWA NOWECKA

Literatura:

1. Jugowar B. "Psychologia rozwojowa dla rodziców - wiek przedszkolny" Warszawa 1982 s.52
2. Zimbardo P. G. Ruch F. L. "Psychologia i życie" Warszawa 1988r.
3. Leon Niebrzydowski, Katarzyna Sztajnert "O rozwoju kontaktów społecznych" Wychowanie w Przedszkolu nr 5 1988r.
4. Antoni Balejko "Jak usuwać wady wymowy" Białystok 1993r.